

ENKELE GEGEVENS OVER CALLAGUR BORNEENSIS (Schleg. et Müll.)

Callagur borneensis, die de Maleiers hier toentoe ng noemen, is ongetwijfeld een vrij algemeene verschijning in het brakwatergebied van Sumatra's Oostkust ¹⁾. Onder eenigszins vreemde omstandigheden gelukte het me in Maart van het vorig jaar te Belawan, vlak bij het restaurant „De Uitkijk”, zoo'n toentoe ng te vangen. Bij sectie kwamen we tot de ontdekking, dat het een drachtig wijfje was met 20 bijna of geheel legrijpe eieren. Over den gewelfden rug gemeten bleek de lengte van het rugschild van dit exemplaar 480 mm te bedragen bij een grootste breedte van 430 mm.

Van de 3 kleinste en de 3 grootste dezer 20 eieren heb ik de lengte en den grootsten diameter bepaald, tevens ook het gewicht:

No. 1.	58.0 mm lang;	38.0 mm breed;	45.4 gr.
No. 2.	58.5 „ „ ;	38.5 „ „ ;	50.3 „
No. 3.	60.0 „ „ ;	38.0 „ „ ;	49.2 „
No. 4.	71.5 „ „ ;	36.5 „ „ ;	52.3 „
No. 5.	70.5 „ „ ;	37.5 „ „ ;	54.9 „
No. 6.	68.0 „ „ ;	38.0 „ „ ;	55.2 „

Het gemiddelde volumen van 4 eieren bedroeg 52.5 cc per ei. Het op één na kleinste en het langste ei zijn in fig. 1 afgebeeld op natuurlijke grootte. Volledigheidshalve geef ik hieronder ook nog de maten en gewichten van een 3-tal toentoe ng-eieren, welke

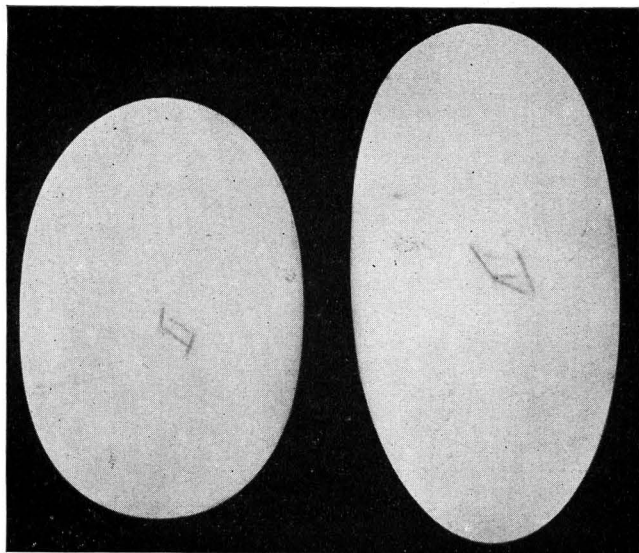

Fig. 1. Eieren van *Callagur borneensis* (SCHLEG. et MÜLL.), nat. gr.

ik te Pantai Tjermin van een visscher kocht; zooals de lezer bemerken zal, hadden deze eieren een grooteren diameter dan de eieren van het te Belawan gevangen toentoe ng-wijfje en wogen ze dus ook zwaarder:

a.	67.5 mm lang;	43.0 mm breed;	70.0 gr.
b.	68.0 „ „ ;	42.0 „ „ ;	67.8 „
c.	69.0 „ „ ;	43.0 „ „ ;	70.8 „

De schaal van toentoe ng-eieren is in geringe mate flexibel en, ofschoon vrij dun, toch tamelijk stevig te noemen.

Uit de eieren zijn na 90 — 96 dagen achtereenvolgens eenige jongen te voorschijn gekropen. Het meest opvallende bij zoo'n jonge toentoe ng (fig. 2) is wel, dat naar achter toe de zijanten van het rugschild bochtig getand zijn, wat bij oudere individuen niet het geval (meer) is ²⁾. De foto werd genomen, toen het beestje één dag oud was; het woog op dat tijdstip 38.6 gr en de lengte en grootste breedte van het gekielde rugschild bedroegen resp. 57 en 56 mm. De overige jongen

¹⁾ Het zou me niet verwonderen, indien later nog eens blijkt, dat toentoe ng eigenlijk een verzamelnaam is en dat de Oostkust-Maleiers *Orlitia borneensis* GRAY ook toentoe ng noemen.

²⁾ Hetzelfde verschijnsel valt ook waar te nemen bij *Orlitia borneensis*.

wogen resp. 35.9, 37.3, 32.5, 35.8 en 36.6 gr. Van hun eitandje was na ongeveer een maand niets meer te zien.

Een volwassen mannetje van *C. borneensis* is in fig. 3 afgebeeld. Als sexe-kenmerk mag hoogstwaarschijnlijk de roode vlek op den snuit beschouwd worden,

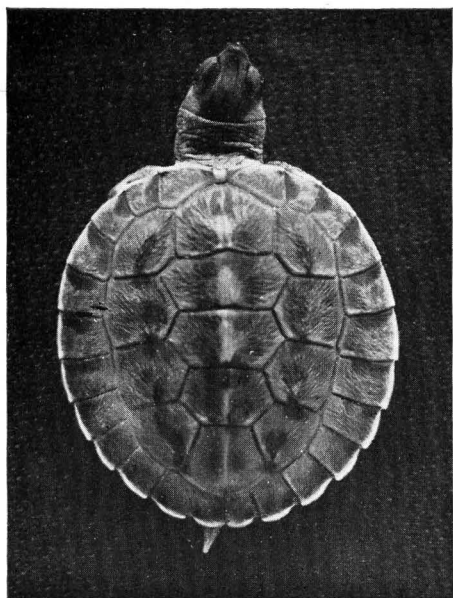

Fig. 2. Jonge toentoe (*Callagur borneensis* [SCHLEG et MÜLL.]).

welke vlek zich achterwaarts tot op den kruin uitstrekt. Het is best mogelijk, dat deze roode teekening pas optreedt, als de mannelijke toentoe n g s geslachtsrijp worden. Volgens C. H(OSE) — in een voetnoot op blz. 112 van SHELFORD's "A Naturalist in Borneo" — zou de roode vlek verdwijnen tegen den tijd, dat *Callagur picta*, d.i. een synoniem van *C. borneensis*, eieren gaat leggen. Dus ook de toentoe n g s wijfjes zouden een roode vlek op den kop hebben! SHELFORD zelf beweert, dat bij de jongen en bij de halfvolwassen individuen de snuit "brilliant scarlet" gekleurd is.

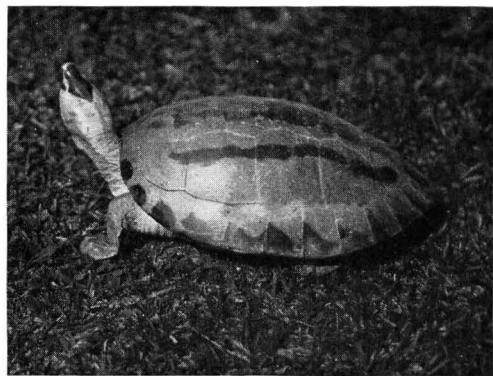

Fig. 3. Volwassen mannetje van *Callagur borneensis* (SCHLEG. et MÜLL.).

Ik weet op het oogenblik waarachtig niet, wat ik van dit alles denken moet, maar de in mijn bezit zijnde jongen van *C. borneensis*, die thans al een half jaar oud zijn, vertoonen geen van alle ook maar het geringste spoor van een roode vlek op den snuit. Misschien zullen deze jongen, die zich bij een dieet van kangkoeng (*Ipomoea reptans*) blijkbaar zeer wel bevinden en gestaag groeien, later nog eens uitsluitsel kunnen geven in zake de zoo juist ter sprake gebrachte tegenstrijdigheden. Overigens zijn beide sexen, voor zoover ik weet, precies eender gekleurd: bruingrijs of bronskleurig van boven en licht grijsgeel van onder. Over den rug loopen in de lengterichting 3 zwarte banden, terwijl de marginale schilden door zwarte vlekken in driehoeksvorm gemarkeerd zijn. Een en ander komt in fig. 3 goed uit, terwijl fig. 2 laat zien, dat die zwarte teekening reeds bij de geboorte aanwezig is, zij het dan ook nog niet in definitieven vorm; bij oude individuen met een „versleten” rugschild is soms van de zwarte teekening niet heel veel meer overgebleven, hetgeen o. a. het geval was bij het door mij te Belawan gevangen wijfje (fig. 4).

NELLY DE ROOY maakt in haar boek over de reptielen van den Indo-Australischen Archipel geen melding van het voorkomen van *C. borneensis* op Sumatra's Oostkust; wel wordt aangegeven, dat deze soort voorkomt in Borneo, Malakka en de Philippijnen. *C. borneensis* blijkt dus een grootere verspreiding te hebben dan NELLY DE ROOY opgeeft.

Volgens mijn inlandsche zegslieden worden de eieren van *C. borneensis* op zanderige plaatsen langs de kust (o. a. bij Pantai Tjermin en Beting Tjamar) gelegd in tamelijk ondiepe kuilen; de legsels zouden 12 — 20 eieren bevatten. Chineezzen zoowel als Maleiers eten de t o e n t o e n g-eieren gaarne.

Medan, October 1932.

J. C. V. D. MEER MOHR.

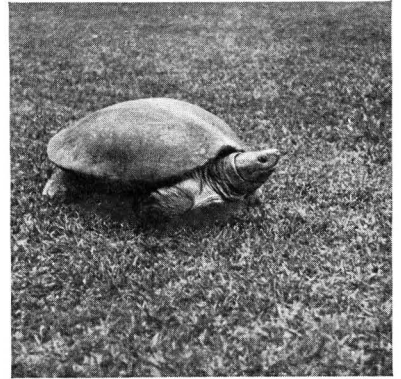

Fig. 4. Wijffe van *Callagur borneensis* (SCHLEG. et MÜLL.).

KORTE MEDEDEELINGEN

Het voorkomen van eenige diersoorten op Borneo. — Als aanvulling van het artikel „Het voorkomen van eenige diersoorten in het landschap Koetai” van den heer H. WITKAMP in het October-nummer van 1932 wilde ik nog eenige mededeelingen verstrekken over andere streken van Borneo.

In 1914 bevond ik mij als officier op patrouille in de Westerafdeeling dicht bij de Zuidkust. Wij waren in een moerassige streek, waar wij slechts achter elkaar konden lopen. Twee Dajaks gingen als gids voor mij uit. Veel voor ons uitkijken konden wij niet, omdat vele boomen lusvormige luchtwortels hadden, zoodat een ieder naar den grond liep te kijken om niet in zoo'n lus te blijven haken en dan links of rechts in de rawah terecht te komen. Plotseling liepen de Dajaksche gidsen weg, naar links en terug. Mij omdraaiende en hen toeroepende, kreeg ik tot antwoord: „Wij zijn bang, mijnheer, kijkt U ook maar eens naar voren”. Ik draaide mij dus weer om en zag toen 10 m voor mij een heele orang oetan-familie op den grond zitten: vader, moeder en drie jongen. Bang was ik niet, doch wel zeer verwonderd, daar ik deze apen nog nooit zoo op den grond gezien had. Wat moest ik doen? Uit den weg gaan was voor de patrouille niet mogelijk, daar er maar één voetpad door de rawah liep. Bovendien, wij moesten doorgaan in verband met onze opdracht. De vader orang oetan zat tegen ons te grijnzen en kwam, gewapend met een groot stuk hout, op mij af. „Jij of een van ons” dacht ik, en een geweer van een van mijn soldaten nemend, schoot ik en wel zoo laag mogelijk, omdat ik de schedel als aandenken wilde meenemen. Ik raakte hem, waarna hij naar links wegluchtte in een hoogen boom. Met vier soldaten ging ik toen ook daarheen. Het vrouwtje kwam op de plaats af waar ik gestaan had, en klom dáár in een hoogen boom. Zij werd door mijn sergeant uit den boom geschoten; de kogel was in den kop getreden juist achter bij de halswervelopening. Intusschen was ik bij den boom gekomen, waar het mannetje zat, dat ik eerst bij het achtste schot uit den boom omlaag schoot. Toen het nog niet geheel dood bleek te zijn, gaf ik het het genadeschot. De Dajaks maakten daarna de koppen schoon en hen ondervragende, zeiden zij, nog nooit de orang oetans zoo dichtbij op den grond te hebben gezien. Het mannetje was 1.80 m lang, terwijl het met uitgestrekte armen van vingertop tot vingertop 2.50 m breed was. Het vrouwtje had een lengte van ± 1.60 m en een armlengte van 1.50 m. Respectabele afmetingen dus. Achteraf beschouwd heeft het mij wel leed gedaan, die twee te hebben moeten neerleggen, maar op dat oogenblik bestond er geen andere uitweg. De drie jongen zijn de rimboe in gevlucht.

Ook heb ik nog ontmoetingen gehad met een python en een zwarte beer.

Malang, 20 October 1932.

F. M. SCHNEIDER.